

PROPAGANDA-COMITÉ'S

PROVINCIE GRONINGEN.

Comité van Aanbeveling :

Jhr. Mr. A. W. TJARDA v. STARKEBORGH STACHOU-
WER, *Comm. der Koningin in de Provincie Groningen.*

Prof. Dr. W. M. VAN DER SCHEER, Groningen.

Opperrabbijn A. B. N. DAVIDS, *Opperrabbijn a. i.*, Rotterdam.

Mr. M. LEVIE, Groningen.

S. H. v. d. RIJN, Groningen.

F. ENGERS Szn., Groningen.

Dr. A. A. WEINBERG, Groningen.

Dr. A. ZECKEL, Groningen.

Comité van Aanbeveling uit de Provincie :

A. SALOMONS, Winschoten.

M. ZUIDEMA, Winschoten.

Mevr. B. WEST—FRANKFORTER, Veendam-Wildervank.

Mevr. A. POLAK—DE VRIES, Oude Pekela.

L. NIEWEG, Oude Pekela.

S. DE LANGE, Hoogezand.

A. LEVIE, Stadskanaal.

B. GOLDSMIT, Delfzijl.

Mevr. A. NEERDUIN—v. ESSO, Delfzijl.

J. DE VRIES, Winsum.

L. SACHS, Vlagtwedde.

S. HART, Appingedam.

G. JACOBSON—HARTOG, Ter Apel.

Provinciaal Comité van Actie :

Mr. F. G. COHEN, Groningen.

N. COHEN Dzn., Groningen.

J. VAN ESSEN, Groningen.

Mej. F. GAARKEUKEN, Groningen.

Mevr. F. VAN GEUNS—v. ADELSBERGEN, Groningen.

Mej. JEANNE GODFRIED, Groningen.

A. HÄRTZ, Groningen.

Mevr. L. HIEGENTLICH—SALOMONS, Groningen.

Mevr. H. JACOBS—HART, Groningen.

Mr. H. E. DE JONGE, Groningen.

E. v. KOLLEM, Groningen.

Mevr. C. LEVIE—JOOLS, Groningen.

Dr. I. LIFSCHITZ, Groningen.
J. J. LEEFSMA, Groningen.
JAC. LEEFSMA, Groningen.
Mevr. M. Menco—KATS, Groningen.
Dr. S. B. NATHANS—ZADOKS, Groningen.
Mevr. N. NATHANS—ZADOKS, Groningen.
ED. POLAK, Groningen.
Dr. M. v. d. REIS, Groningen.
Mr. C. H. WEIJL, Groningen.
Mej. B. WAISVISZ, Groningen.
J. v. d. WOUDE, Groningen.

Dagelijksch Bestuur :

F. ENGERS Szn., Verl. Heereweg 42a, Groningen, *Voorzitter*.
Mej. JEANNE GODFRIED, Westerbadastraat 31, Groningen,
Secretaresse.
Mevr. L. HIEGENTLICH—SALOMONS, Groningen.
Mevr. C. LEVIE—JOOLS, Groningen.
J. v. d. WOUDE, Groningen.

PROVINCIE OVERIJSEL.

Provinciaal Comité van Actie :

J. HEDEMAN, Almelo, *Voorzitter*.

NIELS J. MENKO, 't Pott, Lonneker, *Secretaris*.
Mevr. A. DE GROOT—GANS, Almelo.
JOS. HES, Borne.
HERMAN GELDER, Deventer.
Mevr. LOD. VAN DAM, Enschedé.
Mevr. B. FRANKENHUIS—KANTEMAN, Enschedé.
FRITS MENKO, Enschedé.
A. E. VROMEN, Enschedé.
Mevr. E. KANTEMAN—CATS, Hengelo (O.).
M. KLEIN, Oldenzaal.
Dr. A. E. MARCUS, Zwolle.

PROVINCIE NOORD-BRABANT.

Provinciaal Comité van Actie :

MAX WEIL, Oisterwijk, *Voorzitter*.
H. SAMUEL, Breda.
J. ELIAS, Eindhoven.
SAM. DE HEER, Eindhoven.
Opperrabbijn S. HEERTJES, 's-Hertogenbosch.
Dr. A. BEEK, Oss.
HANS POLAK, Tilburg.
MAX WOLF, Veghel.

PROVINCIE DRENTHE.

Provinciaal Comité van Actie :

J. L. FRANK, Meppel, *Voorzitter.*

Mr. J. E. v. d. RHOER, Stationsweg 6, Meppel, *Secretaris.*

D. WOLFF Lzn., Meppel, *Penningmeester.*

Mej. ROSA NATHANS, Assen.

B. VAN COEVERDEN, Coevorden.

I. I. JAKOBS Jzn., Emmen.

S. PH. WIJNBERG, Hoogeveen.

Mevr. S. LEUVENBERG, Meppel.

PROVINCIE ZUID-HOLLAND.

I. HARTOG, Oude Scheveningscheweg 106, 's-Gravenhage,
Voorzitter.

B. VAN MENTZ, Paviljoensgracht 20-24, 's-Gravenhage, *Penningmeester.*

M. DE VRIES, Schuytstraat 214, 's-Gravenhage, *Secretaris.*

S. A. LEVISSON, Nieuwstraat 14, s-Gravenhage.

COMMISSIE VOOR HET CONSULTATIEBUREAU VOOR JOODSCHE
ZENUW- EN ZIELSZIEKEN, AMSTERDAM

Mr. N. DE BENEDITTY, Amsterdam, *Voorzitter.*

M. FRANKEN, Spinozastraat 3, Amsterdam, *Secretaris.*

D. DE MARCAS, J. J. Viottastraat 23, Amsterdam, *Penningmeester.*

A. J. MENDES DA COSTA, Amsterdam.

H. DE LEVIE, Amsterdam, *Adviseerend Lid.*

J. KAT, Apeldoorn, *Adviseerend Lid.*

Het Apeldoornsche Bosch

Luchtfoto K.L.M.

HET APELDOORNSCHE BOSCH

SANATORIUM RUSTOORD

1898. Oprichting van de Vereeniging Centraal Israëlietisch Krankzinnigengesticht in Nederland, zich ten doel stellende: het oprichten en instandhouden van een krankzinnigengesticht met inachtneming van de voorschriften van den Israëlietischen Godsdienst.

1900. Aankoop van 32 H.A. bosch, gelegen aan den Zutfenschen Straatweg in Apeldoorn, een 10 minuten wandelen voorbij den overweg van den spoorweg Apeldoorn-Deventer.

1909. Opening van het op dat terrein gebouwde krankzinnigengesticht, bestaande uit een Hoofdgebouw, met 2 vleugels voor klasse-patiënten, en 2 paviljoens voor verpleegden 3de klasse, tezamen voor **300** patiënten, en de noodige dienstgebouwen.

1921. Voltooing der in 1915 aangevangen, maar door de oorlogs- en na-oorlogsomstandigheden zeer vertraagde, uitbreiding met een klein paviljoen voor klasse-verpleging en een groot paviljoen voor 3de klasse-verpleegden.

1924. Opening van het *Sanatorium Rustoord voor vrouwen*. Aankoop van $2\frac{3}{4}$ H.A. weiland bestemd voor den bouw van een Kinderhuis.

1925. Wijziging der Statuten, waardoor voortaan het doel der Vereeniging zal zijn: de

Hoofdingang van „Het Apeldoornsche Bosch“

Het Hoofdgebouw

Luchtfoto K.L.M.

Ambtenaarswoningen „Sara-Hoeve“

zorg voor de behandeling van zenuw- en geesteszieken en zenuw- en geesteszwakken in den ruimsten zin des woords met inachtneming der voorschriften van den Israëlietischen godsdienst. Opening van het *Consultatiebureau* voor zenuw- en zielszieken in Amsterdam, en, op 2 Aug. van het *Internaat voor geesteszwakke kinderen Paedagogium Achisomog*, te Apeldoorn. 1926, Opening van het *Sanatorium Rustoord voor mannen*.

1927, Aanmerkelijke uitbreiding van de gelegenheid voor arbeidstherapie door de ingebruikneming van *nieuwe werkplaatsen voor mannen*. Aankoop van 26 H.A. weiland.

1928, Eerste *vergrooting van het kindershuis Paedagogium Achisomog*.

1929, Tweede *vergrooting van het kindershuis Paedagogium Achisomog*. Het gereed

komen van de *nieuwe boerderij* maakt het mogelijk voortaan alle benodigde melk onder toezicht te doen winnen.

1930, Een *nieuw paviljoen* voor 50 vrouwen in gebruik genomen.

De groote toeneming van den arbeid maakt decentralisatie noodig: het *Consultatiebureau* krijgt een eigen bestuurscommissie. Het breidt zijn arbeidsveld uit, en ontwikkelt zich tot een *Psychiatrisch-Paedagogisch Consultatiebureau*.

1931, Een *nieuw paviljoen* voor

32 mannen en 12 jongens in gebruik genomen. *Derde vergrooting van het Kinderhuis Paedagogium Achisomog*, dat nu officieel ook *Observatie-inrichting* is geworden; Definitief besluit tot den bouw van een *nieuw Kinderhuis*, dat uiterlijk op 1 Juli

Woning van den Geneesheer-Directeur

Eet- en gezelschapszalen der zusters

1933 betrokken moet worden. Het aantal verpleegden in Het Apeldoornsche Bosch, Rustoord en Krankzinnigengesticht tezamen, bedraagt nu 730.

1932 1933 ?

Ziedaar als in vogelvlucht de ontwikkeling van het samenstel, dat door het Nederlandsche Jodendom is opgebouwd voor zijn zwakken en zieken van geest, en dat, aanvankelijk een betrekkelijk klein krankzinnigengesticht, snel uitgroeit tot een omvangrijk orga-

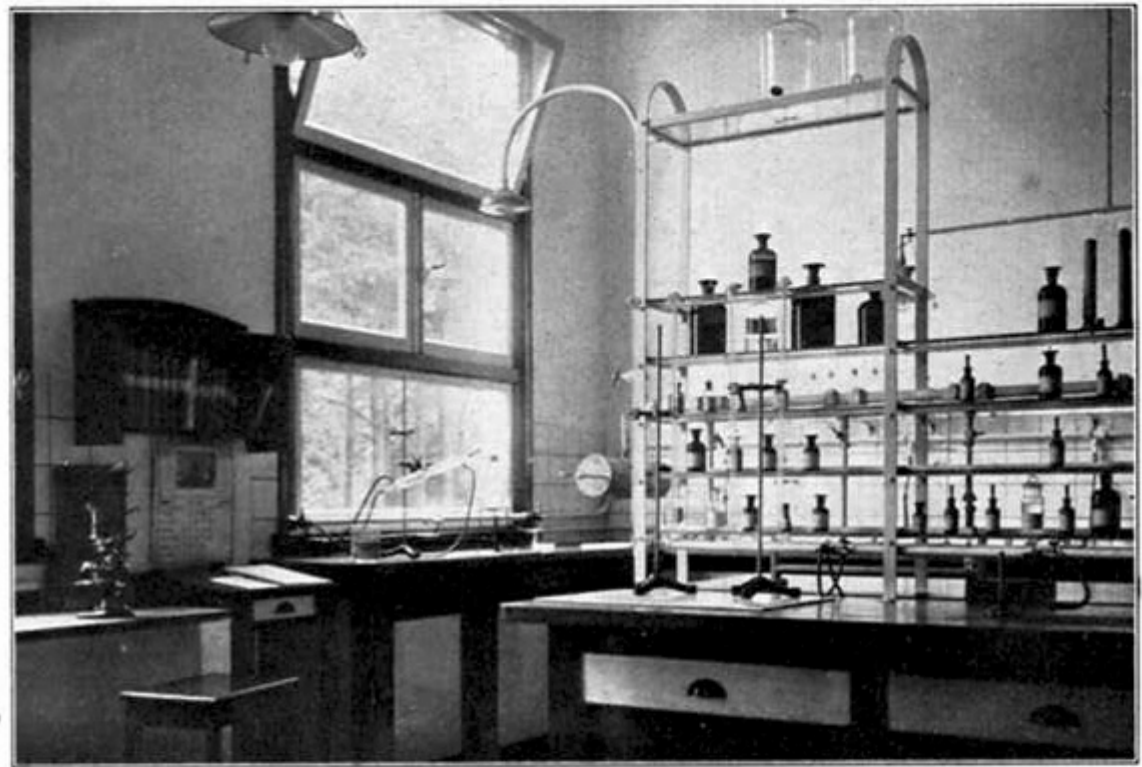
nisme, ten behoeve van allen, wier geest, hoe en in welke mate dan ook, lijdt of zwak is en opvoeding, behandeling, verzorging vraagt in Joodschen geest.

In dit boekje zullen wij ons nu verder alleen bezighouden met een der instellingen van

de Vereeniging, haar oudste en grootste, met Het Apeldoornsche Bosch.

Eenig in haar soort, deze stichting; nergens in de wereld bestaat er een tweede zoo; — is het te gelooven, dat veel Nederlandsche Joden nog niet weten, welk een schat zij allen tezamen bezitten in dit z.g. „Apeldoornsche Bosch”, dat beschikt over bijna 70 H.A. grond en een aantal gebouwen (waarvan slechts een deel in dit boekje kon worden gereprodu-

ceerd), waarin thans meer dan 700 patienten worden verpleegd en verzorgd door een personeel van ruim 300 man? Dit boekje is een poging om hen er kennis mede te doen maken. Ik noodig U, lezer, uit tot een ommeegang door het gesticht. In 35 minuten wandelt ge

Laboratorium

Sanatorium Rustoord Vrouwen-afdeeling

Sanatorium Rustoord Mannen-afdeeling

Paviljoen B (vrouwen 3de klasse)

er van het station Apeldoorn af heen, maar een geriefelijke autobus maakt het tegenwoordig gemakkelijker het gesticht te bereiken. Ge ziet al aanstonds, dat er van het oude Apeldoornsche Bosch niet zoo heel veel over is. Aan de linkerzijde van den straatweg is alles weg; tegenover den hoofdingang ligt daar de Sara-Hoeve, een terrein door een goeden vriend ons geschonken en reeds bebouwd met een aantal woningen voor leden van het personeel, waar-

onder de fraaie villa van den geneesheer-directeur en de woning van den eigen leeraar. Op de Sara-Hoeve ook het sportterrein, ten behoeve van verpleegden en personeel. En rechts van den weg het eigenlijke gestichtsterrein, waar de witte gebouwen verscholen

liggen in het schoone park, waartoe het oude dennenbosch door den tuinarchitect K. C. van Nes is herschapen. De K.L.M. maakte er een welgeslaagde luchtfoto van. De oprijlaan — ter weerszijden daarvan bij den ingang een dokterswoning — voert ons, na de ringlaan, die de voornaamste gebouwen omsluit, te hebben gekruist, in een wijden boog naar het Hoofdgebouw, dat, evenals de andere groote paviljoens, zijn front op het Z. O. heeft; daardoor ont-

Permanente-badkamer

vangen nagenoeg alle verplegingslokalen volop zon. De middenbouw herbergt in hoofdzaak de administratie, een 10-tal personen hebben de handen daarmee vol; verder de eet- en conversatiezalen voor het personeel, alsmede de cursuskamer, waarin de lessen aan het verplegend per-

In het Park

Barak

Paviljoen H

soneel worden gegeven door de geneesheeren en den leeraar; op de 1e verdieping kamers voor inwonende ambtenaren en vroeger ook de Wolff-Nijkerk-zaal, ons feestzaaltje, dus genoemd door den schenker en waarin zoo dikwijls onze patiënten en ons personeel bijeen waren in stille aandacht voor goede muziek of in gulle vroolijkheid door tooneelspel en voordracht. Meestal worden deze gezellige avonden ingericht door de patiënten-vereeniging T(ot) O(ns)

V(ermaak), die ook op tal van andere wijzen werkzaam is tot veraangenaming van het leven der verpleegden (wandelen en boottochten, tuinfeestjes, uitstapjes naar Amsterdam, rijtoeren, versnaperingen). Nu en dan werkt ons Zangkoor A(ltijd) B(eter) mee of een deel

der Personeel-Vereeniging Nieuw Leven. Deze vereeniging, die een groot deel van het personeel omvat, speelt een belangrijke rol in zijn bestaan: haar sportafdeeling speelt voetbal of korfbal op het sportterrein op de Sara-Hoeve; de afdeeling voor feestjes huldigt bijv. in feestelijke samenkomst hen, die de examens goed hebben doorstaan; de afdeeling voor lezingen vereenigt dikwijls hen, die in de groote vragen van den dag belangstellen, onder het gehoor van bevoegde sprekers — meestal in de „conver” (huiskamer) of de eetzaal der zusters. De Wolff-Nijkerkzaal werd intusschen te klein, en haar ruimte moest voor andere doeleinden in beslag worden genomen; het vraagteken aan het einde van het kroniekje, waarmee wij dit geschriftje

Paviljoen D (1ste en 2de klasse)

Eetkamer en Salon in Paviljoen D

begonnen, beteekende allereerst te vragen, wanneer onze goede vrienden ons in staat zullen hebben gesteld een nieuw ontspanningshuis te bouwen, waaraan groote behoefte bestaat.

In het hoofdgebouw bevindt zich ook het Laboratorium, zoo belangrijk voor de beteekenis van onze inrichting als wetenschappelijk instituut, waarin naar vermogen wordt medegearbeid aan den opbouw der nog jonge psychiatrische wetenschap.

In de beide vleugels van het Hoofdgebouw is het Sanatorium Rustoord gevestigd: links voor vrouwen, rechts voor mannen. Het is bestemd voor lijdens aan zenuwziekten en lichte zielsziekten; terwijl voor opneming in het Krankzinnigengesticht een rechterlijke machtiging wordt

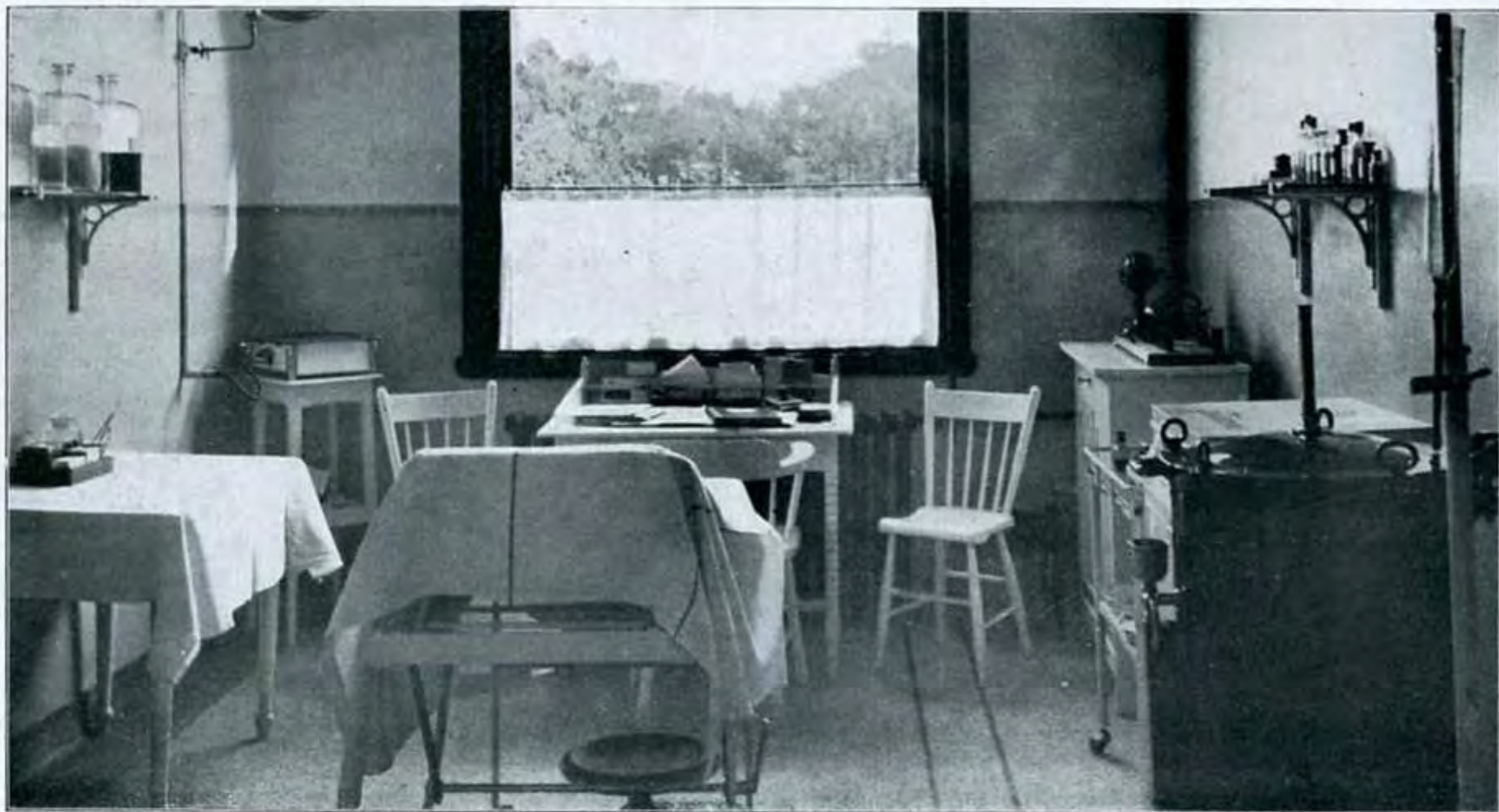
Het Sportterrein

Dagverblijf in Paviljoen E (vrouwen 3de klasse)

Ziekenzalen in Paviljoen E (vrouwen 3de klasse)

De Operatiekamer

vereischt, is deze voor opneming in het Sanatorium niet noodig. De lange waranda's en lommerrijke tuinen bieden heerlijke gelegenheid voor openluchtverpleging.

Tegenover het front van het Hoofgebouw ligt het oude paviljoen voor vrouwelijke verpleegden der 3de klasse (Pav. B). In de onrustige afdeeling daarvan hebben we een fraaie en doelmatige badkamer voor het geven van langdurige rustbaden, een kostelijk (en kostbaar) hulpmiddel om onrustige

patienten tot rust te brengen, dat we voor een belangrijk deel te danken hebben aan de Stichting „Hulp na Onderzoek”. Een wandeling door het park brengt ons langs de barak voor besmettelijk-zieken, die gelukkig nog nimmer voor haar eigenlijk doel behoefde te

Paviljoen C (mannen 3de klasse)

Dagverblijf in Paviljoen C (mannen 3de klasse)
(De gezichten van op deze en andere foto's afgebeelde verpleegden zijn op het cliché veranderd)

Erker in Paviljoen C (mannen 3de klasse)

Exterieur Mattenmakerij